

شاخص های ارزیابی آموزش عالی

دانشگاهها ومؤسسات آموزش عالی همیشه جایگاه تولید علم و اندیشه در جوامع محسوب می شده اند. حضور اندیشمندان، محققان و دانشجویان در این مراکز و اعتلای علمی و جهت بخشیدن به حرکت های فکری، اعتقادی، فرهنگی و سیاسی جامعه نقش مهم و اساسی دارد که نیازمند الگوی صحیح و ابزار مناسب برای رسیدن به این هدف مهم است. نظام آموزش عالی کشور باید برنامه ریزی در امور آموزشی، پژوهشی و تربیت نیروی انسانی برای افزایش بهره وری و استفاده بهینه از سرمایه کشور تلاش نموده و نوید دهنده شکوفایی و اقتدار فرهنگی و علمی و پژوهشی در کشور باشد. آقای دکتر کی نژاد درباره دلایل تدوین و این مصوبه می گویند: « این طرح توسط هیأت نظارت و ارزیابی فرهنگی و علمی تدوین شده است. یکی از اهداف و رسالت های عمده این هیأت بررسی وضعیت موجود آموزش عالی کشور است که تحقق آن از طریق برنامه ای منسجم و مبتنی بر معیارها و استانداردهای معتبر جهانی از یک سو و مقتضیات نظام ارزشی جامعه اسلامی کشورمان از سوی دیگر امکان پذیر می شود.» این مصوبه که با هدف دستیابی به تصویر واقعی از وضعیت آموزش عالی کشور تدوین شده چهار وظیفه عمده را شامل می شود: ۱- تدوین شاخصها و ضوابط ارزیابی ۲- بررسی و ارزیابی آموزش عالی ۳- تهیه گزارش سالانه از وضعیت علمی، آموزشی و پژوهشی کشور ۴- هماهنگی و هدایت امر ارزیابی این شاخصها که با بهره گیری از مطالعات جهانی در حوزه تخصصی آموزش عالی از جمله الگوهای ارزیابی آموزش عالی، الگوی شبکه بین المللی تضمین کیفیت در آموزش عالی و شاخصهای مطرح شده در یونسکو جمع آوری شده به تدوین مؤلفه های اصلی و شاخص های آموزش عالی در سطوح ارزیابی کلان و خرد می پردازد. هر کدام از این سطوح نیز شامل بخش های کلی (عمومی)، آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، فرهنگی و اعتبارات و امکانات در ابعاد کمی و کیفی می باشند. دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی ارزیابی کلان را شامل مواردی چون وضع موجود آموزش عالی در کشور در مقیاس ملی و بررسی وضعیت هر یک از زیر مجموعه های آموزش عالی به صورت کلی و فراتر از دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و سازمانهای مربوطه عنوان کردند. ایشان افزودند: « در این سطح از بررسی، روند آموزش عالی در کشور در هر یک از زیر ساخت های آموزش یعنی زیر ساخت های آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، فرهنگی و بودجه و اعتبارات معین و در موقعیت نسبی آنها در عرصه بین المللی سنجیده می شود.» ایشان با بیان این مطلب که در ارزیابی خرد، وضعیت دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در مقایسه با یکدیگر بررسی خواهد شد گفتند: « گرچه بسیاری از شاخصهای تدوین شده در دو بخش خرد و کلان مشابه هستند ولی سطح ارزیابی متفاوت است. ارزیابی خرد در نهایت منجر به دسته بندی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی می شود.» شایان ذکر است که شاخصهای ارزیابی در سطح کلان و خرد آموزش عالی شامل شاخصهای کمی و کیفی و تحلیلی آموزش عالی بوده است که در ۵ حوزه اصلی شاخصهای کلی، آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، فرهنگی و امکانات و امتیازات تدوین شده است. دکتر کی نژاد درباره بخش کلی این شاخصها گفتند: بخشهای کلی بیشتر شاخصهایی را شامل می شود که امکان جایگزینی آنها در بخشهای دیگر کمتر وجود داشته و بیشتر جنبه عمومی و مشترک دارند مانند تعداد کل دانشگاههای دولتی و غیردولتی، تعداد اعضای هیأت علمی در یک میلیون نفر جمعیت که کمی هستند یا میزان مشارکت دانشگاهیان در تدوین سیاستها و برنامه های ملی یا میزان استقلال دانشگاهها در تصمیم گیری و اجرای امور مربوطه که شاخصهایی کیفی اند. ایشان در توضیح درباره بخش آموزشی ادامه دادند: « نسبت اعضای هیأت علمی به دانشجویان در دانشگاههای دولتی و غیردولتی و به تفکیک مرتبه علمی، مقطع در گروه عمده تحصیلی، برنامه ها و فضاهای آموزشی و درسی، کارشناسان آموزشی و سطح مقاطع تحصیلی در دسته بندی شاخصهای آموزشی جای می گیرند.» دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در ادامه سخنان خود درباره شاخصهای پژوهشی، درصد محققان دانشگاهی از کل محققان کشور، تعداد آنان در یک میلیون نفر جمعیت، تعداد مراکز تحقیقاتی در دانشگاهها (اعم از دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیرپزشکی) و انتشارات تحقیقاتی را شاخص ارزیابی در این گروه عنوان کردند و گفتند: « در این بخش معیارهایی از جمله تعداد سمینارها و کنفرانس های علمی برگزار شده در کشور توسط دانشگاههای دولتی و غیردولتی در سال، تعداد جوایز علمی کسب شده توسط اعضای هیأت علمی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی و سرانه دانشجویی فضای کتابخانه ها به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی از سایر این شاخصها می باشد.» دکتر کی نژاد توزیع درصدی پذیرفته شدگان به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی، مقطع، گروه عمده تحصیلی و همچنین فارغ التحصیلان و دانش آموختگان مقاطع، تعداد پذیرفته شدگان دانشگاههای خارج از کشور (اعزام، بورس و...) به تفکیک گروه عمده تحصیلی و جنسیت، میزان حمایت از خلاقیتهای و دستاوردهای علمی دانشجویان در کشور و میزان امید به آینده در بین دانشجویان را از جمله شاخصهای ارزیابی در بخش دانشجویی عنوان کردند. ایشان تعداد پژوهشهای مرتبط با فرهنگ و ارزشهای اسلامی در دانشگاهها، سرانه دانشجویی فضای فرهنگی و همچنین متوسط ساعات پرداختن دانشجویان به امور فرهنگی و فوق برنامه را به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی از شاخصهای ارزیابی در بخش فرهنگی ذکر کردند.

در این مصوبه درصد اعتبارات آموزش عالی از تولید ناخالص ملی، درصد اعتبارات آموزش عالی از بودجه کل کشور، اعتبارات تخصیص داده شده به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی بودجه و اعتبارات آموزشی، پژوهشی، دانشجویی و فرهنگی و حقوق و مزایای کارکنان و اعضای هیأت علمی در گروه امکانات و اعتبارات ارزیابی می شود. شایان ذکر است که شاخصهای تدوین شده در این مصوبه، آموزش عالی، دستاوردها و عملکردهای آن را از زوایا و دیدگاههای مختلف مورد بررسی قرار داده که از يك سو به جنبه‌های مختلف کمی و کیفی و تحلیلی آن پرداخته و از سوي دیگر درونداها، پیامدها، برونداها و اثر بخشی را مورد بررسی قرار خواهد گرفت.